

віршованими одами, то характеристику цього возз'єднання найкраще віддає панічна втеча окупаційної влади, може, не так перед німецькою армією, як перед населенням, якому за той короткий час далася добре взнаки» [6, с. 62–63]. На жаль, той межовий експеримент у зашморгу мав продовження вже після 1944 року. Його плоди ми пожинатимемо ще довго.

Література

1. Інженери людських душ. Західня Україна під большевиками. IX. 1939 – VI. 1941. : збірник / за ред. М. Рудницької. Нью-Йорк: НТШ в Америці, 1958. С. 205–219.
2. Купчинський Р. Літературні зустрічі : Київські письменники у Львові. Дзвін. 1991 № 10. С. 133–136.
3. Населення Львова. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Населення_Львова (дата звернення: 05.04.2020).
4. Панч П. Львів, Коперника, 42. Вітчизна. 1960. № 2. С. 171–180.
5. Рудницький М. Письменники зблизька. Книга 3. Львів: Книжково-журнальне вид-во, 1964. 195 с.
6. Тарнавський О. Літературний Львів 1939–1944: Спомини. Львів: Піраміда, 2013.

УДК 342.725 (477) «1991/2020» (043.2)

МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Галина Стечак,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри українознавства
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*

Світлана Ягело,

*кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри українознавства
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*

Висвітлено актуальні питання щодо мовної політики та мовної ситуації в Україні за часів незалежності. Простежено основні проблеми, які характеризують сучасну мовну ситуацію в Україні.

Ключові слова: мовна політика, державна мова, статус мови, мовно-культурне середовище, суржик.

Topical issues that concerning with language policy and language situation in Ukraine since independence are covered. The main problems that characterize the modern language situation in Ukraine are traced.

Keywords: language politics, state language, status of the language, linguistic and cultural environment, surzhyk.

Актуальність теми полягає у визначенні ролі української мови як вагомого чинника консолідації нації в умовах розвитку державності, який зможе об'єднати українське суспільство для вирішення нагальних питань сьогодення.

За часів Незалежності нашої держави мовна політика регламентувалася декількома законами. Зокрема, у 1989 році Верховна Рада УРСР прийняла Закон «Про мови в Українській РСР» [6, С. 218], де українську мову було затверджено у статусі державної і незважаючи на те, що Україна тоді ще перебувала у складі Радянського Союзу, мові були надані певні повноваження. Тобто фактично вона отримала довгоочікувану можливість бути консолідуючим чинником на-

ції. Цей закон і донедавна визначав мовну політику, що викликало неабияку протидію зі сторони проросійських орієнтованих груп населення.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської мови, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування» [3]. Цей статус української мови був підтверджений рішенням Конституційного Суду України відповідно до офіційного тлумачення статті 10 Конституції України (1999 р.), у якому підтверджено надання статусу державної саме українській, а не якійсь іншій мові. Однак наступний Закон України «Про засади державної мовної політики» [5], який прийнятий 13 квітня 2012 р., істотно перекреслив низку здобутків української мови. Відтак, не виключено, що він був першим кроком на шляху до прийняття російської мови як ще однієї державної. Послугуючись ним, декілька областей надали російській мові статус регіональної, «спираючись на ледь не дискримінацію та гноблення носіїв російської мови» [1, С. 14].

Відтак, в Україні проблемним залишається питання двомовності, яке ускладнює мовну ситуацію, перешкоджаючи реалізації функцій мови. І відповідно, це зумовлює розподіл позицій у спілкуванні, що шкодить обом мовам функціонувати в суспільстві в повному обсязі. Як наслідок на тлі російськомовної масової культури україномовна освіта поглиблює у зросійщених містах розрив між побутовою мовою учнів і мовою навчання, а також знецінює ефективність виховання національно свідомих громадян, бо «національна свідомість формується тільки у своєму мовно-культурному середовищі» [1, С. 14].

У жовтні 2014 р. Конституційний Суд розпочав розгляд зазначеного закону й у лютому 2018 року визнав його неконституційним. З того часу Україна не мала жодного закону про мову держави. Наступним етапом у мовній політиці України став законопроект «Про державну мову», зареєстрований у Верховній Раді 19 січня 2017 року. Після розгляду в профільному комітеті законопроект отримав назву «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (5670-д). Його ухвалення у Верховній Раді стало передумовою зміцнення позицій державної мови і створення на його основі відповідних програм. 4 жовтня 2018 року Верховна Рада підтримала в першому читанні законопроект про забезпечення функціонування української мови як державної, а 25 квітня 2019 року ухвалила закон, який деталізує державний статус та вживання української мови.

15 травня 2019 року Президент України Петро Порошенко підписав закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Уперше мовна політика в Україні стала системною. Таким чином, українська мова отримала право функціонувати у всіх сферах суспільного життя на всій території України.

У сучасній мовній ситуації проявляється спадок радянського періоду – суржик, що виник внаслідок потужного впливу російської мови; для російського мовлення – це лексично обмежений звужений різновид, який набув поширення як результату соціальної деградації суспільства. Ця ситуація тягне за собою проблему збереження чистоти української мови, оскільки довготривалий вплив чужих мов призвів до активних процесів калькування та виникнення суміші мов або суржику. Як зазначає С.Караванський, «орієнтуватися на живе мовлення сьогодні можна лише вибірково, бо в живомовній стихії змішано кілька мовних течій. Отже, треба орієнтуватись на народну творчість у неспотворених записах, на мову класиків» [2, С. 7-8]. Французький мовознавець Ж. Вандрієс, вивчаючи суспільну роль мови, вважає, що мова – це визначальний атрибут нації та держави [1, С. 16]. За влучним висловом Івана Огієнка, «...в мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова – житиме й народ як національність» [4, С. 239 – 240]. Українська мова є другою за кількістю носіїв серед слов'янських мов і потребує підтримки з боку держави, що ще раз підтверджує гостру необхідність ефективної мовної політики» [1, с.17].

Перспективи української мови можна вважати досить оптимістичними, оскільки в мовній політиці запроваджено квоти для україномовних пісень на радіо та телебаченні; прогресує відродження національного кіно; заборонено ввезення пропагандистських книг з Росії; прийнято новий Закон «Про освіту»; скасовано мовний закон «Колесніченка-Ківалова». Отож, на сьогодні українська мова має право функціонувати в усіх сферах суспільного життя по всій території України, проте нагальною потребою є зміцнення статусу української мови у сфері державної комунікації. «Збереження й розвиток української мови є запорукою збереження української держави і на її захист повинні бути спрямовані охоронні дії держави, оскільки людина виступає конкретно-історичною і національно-культурною індивідуальністю, є носієм мови, а отже – і носієм духовної культури нації» [1, С. 19].

Таким чином, спрямованість державної політики на зміцнення позицій української мови не лише в повсякденному житті, а й у сфері державного управління сприятиме розкриттю нових горизонтів для розвитку країни взагалі і суспільства зокрема, виведенню України на рівень світових зразків, долучення її до кращих моделей ефективного державотворення шляхом впровадження консолідуючої мовної політики.

Література

1. Гошовська В. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / Уклад : А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. Київ : НАДУ, 2013. 36 с.
2. Караванський С. Секрети української мови. Київ : УКСП «Кобза», 1994. 152 с.
3. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-вр>.
4. Огієнко І. Українська культура : коротка історія культурного життя українського народу : курс, читаний в укр. нар. ун-ті. Київ : Вид-во Книгарні Є. Череповського, 1918. 272 с.
5. Про засади державної мовної політики [Електронний ресурс] : Закон України від 13.04.2012 № 5029-VI // Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>.
6. Шемшученко Ю. Закон УРСР «Про мови в Українській РСР» 1989 // Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. кол. В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : Наукова думка. 2005. Т. 3 : Е – Й. – 672 с.

УДК 82-15 + 94(4)

ЗБАГАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АКСІОСФЕРИ ПОЕТИЧНОЮ МОВОЮ: АВТОРСЬКІ ТВОРИ АНТИТОТАЛІТАРНОГО СЕНСУ

Володимир Тимчук,

*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
старший викладач кафедри комплексів та приладів
артилерійської розвідки Національної академії Сухопутних військ
імені Петра Сагайдачного*

У статті окремі періоди терору та знищення національної пам'яті в тоталітарній комуністичній державі проілюстровані сучасними поетичними творами Володимира Тимчука, які у сукупності з іншими заходами долають рудименти посттоталітарної ментальності, сприяють усвідомленню національної ідентичності та формують національну пам'ять

Ключові слова: поезія В. Тимчука, антитоталітаризм.